

Адміністративно-правовий статус дітей з інвалідністю

Переверзєв Д. М.

*Науково-дослідний інститут публічного права,
вул. Г. Кірпи, 2 А, Київ, Україна
d_pereverzev@ukr.net*

Ключові слова:

адміністративно-правовий статус, дитина з інвалідністю, адміністративно-правовий статус дітей з інвалідністю, елементи адміністративно-правового статусу, реалізація адміністративно-правового статусу дитини з інвалідністю.

Стаття присвячена встановленню змісту адміністративно-правового статусу дітей з інвалідністю, визначенню складових елементів цього правового статусу й умов його реалізації. Звертається увага на характеристику поняття «дитина» та коло ознак, за якими цей учасник суспільних відносин виокремлюється з-поміж інших суб'єктів. Автор приділяє увагу дослідженню правового статусу дитини для визначення елементів, що виступають базисом для формування адміністративно-правового статусу. Формується висновок про наявність у цього правового становища ознак спеціального статусу. Надається характеристика і здійснюється аналіз основних елементів адміністративно-правового статусу дітей з інвалідністю, визначаються способи його набуття і реалізації. Досліджено коло прав та обов'язків дітей з інвалідністю у сфері адміністративних правовідносин, встановлено систему юридичних гарантій щодо задоволення ними особистих інтересів через діяльність органів державної влади й органів місцевого самоврядування. Визначено коло ознак, притаманних особі, яка має право і підстави для отримання спеціального адміністративно-правового статусу дитини з інвалідністю. Окреслено перелік процедур, що мають бути вчинені особою для надання їй такого правового статусу, а саме: дії, пов'язані з набуттям статусу дитини з інвалідністю; вжиття заходів, пов'язаних із реалізацією набутого статусу; забезпечення захисту своїх прав, свобод та інтересів у разі їх порушення чи обмеження з боку учасників публічних правовідносин; вчинення дій щодо підтвердження набутого статусу дитини з інвалідністю у випадках, встановлених законодавством. Автором наголошено, що адміністративно-правовий статус дітей з інвалідністю виступає важливою правовою категорією, яка визначає правові гарантії таких учасників публічних відносин, що мають за мету забезпечення їх безперешкодної участі у житті суспільства й усунення проявів негативних наслідків, викликаних станом їхнього здоров'я. У статті звертається увага на практичне значення характеристики та конкретизації поняття «адміністративно-правовий статус дітей з інвалідністю», що забезпечить усвідомлення його специфіки у практичній діяльності при здійсненні адміністративно-правової охорони прав дітей з інвалідністю, а детальна характеристика його елементів і шляхів набуття і реалізації дасть змогу вплинути на формування повноважень державних органів, покликаних реалізувати державну політику у сфері соціального захисту населення.

Administrative and legal status of children with disabilities

Pereverziev D. M.

*Research Institute of Public Law,
H. Kyrpa str., 2 A, Kyiv, Ukraine
d_pereverzev@ukr.net*

Key words:

administrative legal status, disabled child, administrative legal status of disabled children, aspects of administrative legal status, implementation of administrative legal status of a disabled child.

The paper deals with defining the terms of the administrative and legal status of disabled children, determining the aspects of their legal status and clarifies the conditions for the implementation of the status. It studies the features of the concept of “child”, and the range of features by which this participant in public relations is distinguished from other entities. The author pays attention to study of the legal status of the child in order to determine the aspects that serve as the basis for the formation of administrative and legal status. It explains that this legal position has signs of special status. It analyses the basic elements of the administrative legal status of disabled children and concentrates on the ways of its acquisition and expression. The author considers the rights and responsibilities of disabled children in the field of administrative relations and establishes a system of legal guarantees for the satisfaction of their personal interests through the activities of public and local authorities. The paper describes the range of features that are inherent in a person who has the right and grounds for obtaining a special administrative and legal status of a disabled child. It opens up the list of procedures that must be performed by a person in order to obtain this legal status, namely: actions related to acquiring the status of a disabled child; taking measures related to the implementation of the acquired status; ensuring the protection of their rights, freedoms and interests in case of their violation or restriction by the participants of public relations; taking actions to confirm the acquired status of a disabled child, in cases established by law. The author emphasizes that the administrative and legal status of disabled children is an important legal category that defines the legal guarantees of such participants in public relations, aimed at ensuring their unimpeded participation in society and eliminating the negative consequences for their health. Much attention is given to the practical significance of the characteristics and specification of the concept of “administrative and legal status of disabled children”, which will ensure awareness of its specifics in practice of administrative and legal protection of disabled children, and a detailed description of its elements and ways of acquisition and implementation, and a detailed description of its aspects and ways of acquisition and implementation will influence the formation of the powers of state bodies designed to implement state policy in the field of social protection.

Постановка проблеми. Проблема забезпечення адміністративно-правової охорони прав дітей з інвалідністю є актуальною як у межах нашої держави, так і на міжнародному рівні, враховуючи необхідність дотримання норм Конвенції ООН «Про права дитини» та «Про права осіб з інвалідністю». Адміністративно-правовий статус дітей з інвалідністю включає в себе право таких дітей у повному обсязі користуватися всіма правами людини й основоположними свободами нарівні з іншими дітьми, але залишається недостатньо дослідженою категорією.

Стан дослідження. Теоретичну основу дослідження становлять праці та наукові здобутки

загальної теорії держави та права й адміністративного права, а саме таких науковців, як П.М. Рабінювич, В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук та ін. Вивченню адміністративно-правового статусу свої праці присвятили багато учених-адміністративістів, у т. ч. Ю.О. Тихомиров, В.В. Зуй, С.Ф. Константінов, О.В. Литвин, Д.Н. Бахрах та ін. Питання адміністративно-правового статусу дитини з інвалідністю й умови його набуття і реалізації залишаються малодослідженими, що потребує подальших наукових пошуків.

Метою статті є дослідження складових елементів і визначення поняття «адміністративно-правовий статус дітей з інвалідністю». З'ясу-

вання змісту та розуміння цієї правової категорії забезпечить її застосування у сфері адміністративно-правової охорони прав дітей з інвалідністю.

Виклад основного матеріалу. Важливою гарантією гармонійного розвитку суспільства у правовій державі є забезпечення та дотримання прав неповнолітніх осіб. У зв'язку з цим потребують правової регламентації правові відносини, учасниками яких є діти, забезпечення прав і свобод котрих вимагає Конституція України [1, с. 900]. Така регламентація у правових актах дасть змогу в практичній площині забезпечити охорону прав цієї категорії учасників правовідносин.

Досліджуючи питання правового статусу дитини з обмеженими можливостями, М.Г. Єрмілова наголошує на тому, що ступінь забезпеченості умов для життя та самореалізації осіб з обмеженими можливостями є мірилом розвитку громадянського суспільства у державі загалом [2, с. 7]. На цьому етапі розвитку української державності органами державної влади мають бути не тільки прописані на рівні закону, а й реалізовані на практиці умови, необхідні дитині з інвалідністю для реалізації її законних прав та інтересів.

Для з'ясування практичного значення та змісту адміністративно-правового статусу дітей з інвалідністю вбачаємо доцільним визначити загальні положення правового статусу дитини, його сутність та елементи.

Правовий статус дитини характеризується як складна правова категорія. Я.В. Костенко визначає його як об'єктивовані та формалізовані у праві можливості, необхідні дитині для її всебічного розвитку, правовий стан, який відображає становище дитини у взаємодіях з іншими суб'єктами права. За своєю природою правовий статус дитини має комплексний міжгалузевий характер, побудований на основі загального правового статусу особистості [3, с. 55–56]. Такий особливий характер правового статусу дитини пояснюється тим, що різні галузі права неоднаково врегульовують відносини, в яких одним із учасників виступає неповнолітня особа.

Н.М. Крестовська, здійснюючи узагальнення, визначає, що правовий статус дитини у більшості наукових досліджень розглядають крізь призму загального правового статусу особи або як підкатегорію правового статусу особи чи як правовий статус, що походить від правового статусу людини та громадянина з урахуванням вікових обмежень [4, с. 278].

Таким чином, оскільки дитина як учасник суспільних правових відносин наділена особливим статусом, вона має право на отримання від держави особливих правових засобів захисту.

Загальний правовий статус виступає базисом для формування адміністративно-правового ста-

туса особи. На думку О.В. Паровишника, саме він за допомогою певних нормативно-правових актів дає змогу більш ефективно регулювати відносини між органами державної влади та суб'єктами, які наділені правами, свободами та мають законні інтереси, обов'язки та юридичну відповідальність, під час виникнення між ними відповідних правовідносин [5, с. 170].

М.А. Бояринцева пропонує трактувати адміністративно-правовий статус громадянина як установлену законами та іншими нормативно-правовими актами систему прав та обов'язків останнього, що реалізуються через суспільні відносини в державному управлінні й забезпечуються системою юридичних гарантій щодо участі в управлінні державними справами й задоволенні публічних та особистих інтересів через діяльність органів державної влади й органів місцевого самоврядування [6, с. 15].

З огляду на предмет дослідження нашої статті основним об'єктом виступає коло прав та обов'язків дітей з інвалідністю у сфері адміністративних правовідносин і встановлення системи юридичних гарантій щодо задоволення ними особистих інтересів через діяльність органів державної влади й органів місцевого самоврядування.

Адміністративно-правовий статус дитини з інвалідністю слід віднести до особливого правового статусу, в основу якого покладено конституційний та адміністративно-правовий статус дитини, але із притаманними йому через закріплення у спеціалізованому законодавстві спеціальними ознаками.

Законодавче визначення поняття дитини з інвалідністю міститься у ст. 1 Закону України «Про охорону дитинства», згідно з якою нею визнається дитина зі стійким розладом функцій організму, спричиненим захворюванням, травмою або вродженими вадами розумового чи фізичного розвитку, що зумовлюють обмеження її нормальної життєдіяльності та необхідність додаткової соціальної допомоги і захисту [7].

Адміністративно-правовий статус дитини з інвалідністю визначається обсягом і характером адміністративної правосуб'єктності, яка включає до свого складу такі правові категорії, як адміністративне право та дієздатність.

Адміністративна правоздатність, якою особа наділяється з народження, характеризується наявністю прав та обов'язків, що протягом її життя набуваються й відчужуються. Це, у свою чергу, може призводити до зміни статусів особи та має наслідком збільшення або зменшення кількості прав та обов'язків. Так, дитина після народження і до досягнення повноліття внаслідок наявності передбачених законом обставин, крім загальнови- знаного комплексу прав, якими наділяються діти,

може отримати право, встановлене ст. 1 Закону України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю» на державну соціальну допомогу [8].

Отримання і реалізація такого права на соціальний захист породжує відповідно обов'язок дитини з інвалідністю щодо додержання певних законодавчих умов і вимог для отримання та періодичного підтвердження наданого статусу.

Для реалізації гарантованих державою прав, свобод та інтересів дитина з інвалідністю повинна стати учасником певних адміністративних процедур, які мають встановити та закріпити її правовий статус. До таких процедур слід віднести: дії, пов'язані з набуттям статусу дитини з інвалідністю; вжиття заходів, пов'язаних із реалізацією набутого статусу; забезпечення захисту своїх прав, свобод та інтересів у разі їх порушення чи обмеження з боку учасників публічних правовідносин; вчинення дій щодо підтвердження набутого статусу дитини з інвалідністю у випадках, встановлених законодавством.

Питання набуття статусу дитини з інвалідністю врегульовано на рівні законодавства і вимагає від особи, котра має підстави для отримання такого статусу, визначити міру втрати здоров'я шляхом експертного обстеження в органах медико-соціальної експертизи.

За результатами її проходження визначається, наскільки є обмеженою життєдіяльність дитини з інвалідністю, причина та час появи проявів ознак інвалідності. Після дослідження зазначених обставин визначається група інвалідності. До того ж, така експертиза як єдино можливий засіб встановлення статусу дитини з інвалідністю є підставою для надання соціальної допомоги від держави та вжиття реабілітаційних і адаптивних заходів.

Після набуття, за результатами проведеної медико-соціальної експертизи, статусу дитини з інвалідністю настає етап реалізації гарантованих чинним законодавством прав цієї категорії учасників суспільних правовідносин.

Говорячи про права людини з інвалідністю, слід взяти до уваги кілька основних положень: її права є категорією прав людини і ґрунтуються на людській гідності та неповторності кожної особи, котра має інвалідність, як людської особистості. Гідність людини сприймається на рівні почуттів, їй не можна дати визначення. Очевидним є лише те, що ця характеристика – людська гідність – притаманна кожній людині незалежно від будь-яких відмінностей або вчинків. Це певний початок для виміру, розуміння і побудови концепції прав людини [9, с. 52].

Можна впевнено стверджувати, що права дитини з інвалідністю, як і права дитини взагалі, є індивідуальними. Кожна окремо взята дитина

має своє власне, притаманне тільки їй світосприйняття, особливі можливості й обмеження (за станом здоров'я).

Права та свободи, якими наділяються державою діти з інвалідністю, у процесі реалізації здобутого ними статусу мають різноманітний характер.

До них слід віднести: право на освіту; право на матеріальне, соціально-побутове та медичне забезпечення; право на отримання технічних засобів; право на працю; право на пільги у сфері житлових відносин; право на безперешкодний доступ до соціальної інфраструктури.

Згідно з Конвенцією «Про права осіб з інвалідністю» держава бере на себе обов'язок забезпечити таким дітям доступність і безоплатність середньої освіти, в т. ч. у формі інклюзивного навчання. Для реалізації права на професійну (професійно-технічну), фахову передвищу та вищу освіту дітям з інвалідністю заклади професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти створюють необхідні умови для здобуття відповідної освіти [10]. Обрана спеціальність має бути допустимою для неї згідно з медичним висновком і не шкодити її здоров'ю.

У разі надання особі статусу дитини з інвалідністю, із дня звернення, їй призначаються соціальні виплати (у вигляді пенсії та інших виплат), надається безоплатне або пільгове медичне обслуговування, медичні препарати.

За необхідності держава має забезпечити таку дитину виробами медичного призначення (протезами, технічним устаткуванням для осіб із вадами слуху, засобами пересування та ін.).

Дитина з інвалідністю та родина, в якій вона проживає, отримують право на забезпечення соціальним житлом, пільги в оплаті комунальних послуг, право на пільговий проїзд тощо.

Реалізуючи своє конституційне право на працю, дитина з інвалідністю може бути працевлаштованою за умови, що вона досягла певного віку та її трудова діяльність не завдасть шкоди здоров'ю і навчанню, характер виконуваної роботи не суперечить рекомендаціям медико-соціальної експертизи та наявна згода батьків такої дитини. Підприємства, установи й організації, працевлаштовуючи дітей з інвалідністю, повинні створювати для них умови праці з урахуванням індивідуальних програм реабілітації та забезпечувати інші соціально-економічні гарантії, передбачені законодавством.

Для того, щоб повною мірою забезпечити самостійний спосіб життя людей з інвалідністю, держава повинна створити безбар'єрне середовище. Сьогодні архітектурне середовище, державні установи, транспортна та вулична інфраструктури, заклади дозвілля є малодоступними, а в деяких містах України зовсім недоступними

для людей з інвалідністю, особливо це стосується населених пунктів зі старим житловим фондом і сільської місцевості [11, с. 317].

Саме реалізація своїх бажань і прав для дитини з інвалідністю іноді є неможливою через існування певних «фізичних» бар'єрів і перепон.

Для подолання такої ситуації на законодавчому рівні передбачено засоби забезпечення захисту прав, свобод та інтересів дітей з інвалідністю в разі їх порушення чи обмеження з боку учасників публічних правовідносин. Зокрема, передбачено матеріальну, дисциплінарну, адміністративну та кримінальну відповідальність за обмеження прав або встановлення привілеїв громадян за ознакою інвалідності. Здійснити захист таких прав і свобод можна як у судовому порядку, так і в порядку адміністративної процедури шляхом подання скарги на дії чи бездіяльність посадових осіб до вищестоящих органів управління.

Реалізація дитиною з інвалідністю свого статусу у сфері адміністративних правовідносин також передбачає появу певних обов'язків і вчинення дій щодо підтвердження набутого статусу. Згідно з п. 22 Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2009 р. № 1317, особа з інвалідністю, яка має нестійкі оборотні зміни та порушення функцій організму, повинна пройти повторний огляд із метою визначення ефективності реабілітаційних заходів, стану здоров'я і ступеня соціальної адаптації. Такий огляд проводиться раз на 1–3 роки [12]. Причому такий повторний огляд може бути проведено за ініціативи самої дитини з інвалідністю або за рішенням суду. За невиконання обов'язку щодо повторного огляду така дитина може бути позбавлена права на соціальну допомогу від держави до моменту підтвердження статусу дитини з інвалідністю.

Наступним складовим елементом адміністративно-правового статусу виступає адміністративна дієздатність. Вона набувається суб'єктом правовідносин після досягнення певного віку і надає можливість своїми діями (або бездіяльністю) набувати та реалізовувати права, створювати для себе або інших суб'єктів обов'язки їх виконувати.

Проте, як стверджує О.В. Паровишник, не всі особи з інвалідністю можуть бути повністю або частково дієздатними у зв'язку з тим, що деякі з них мають психічні розлади функцій організму і не можуть самостійно та свідомо набувати, користуватися своїми правами, виконувати обов'язки або нести відповідальність за вчинені протиправні дії. У таких випадках дієздатність інвалідів зі стійкими психічними розладами функцій організму обмежується або відчужується за рішенням суду або іншого компетентного органу [13, с. 71–72].

Адміністративна дієздатність дітей з інвалідністю має особливий зміст. По-перше, повним обсягом адміністративної дієздатності зазвичай наділяється особа, котра досягла 18 років, що вже не відповідає законодавчому визначенню «дитини». По-друге, для набуття адміністративної дієздатності особа повинна бути психічно здоровою та здатною самостійно реалізовувати свої права й обов'язки у сфері державного управління, що подеколи є неможливим, оскільки дитина з інвалідністю може мати вроджені вади розумового розвитку, які зумовлюють обмеження її нормальної життєдіяльності.

Тож реалізація цієї складової частини адміністративно-правового статусу дитини з інвалідністю відбувається через її законних представників. Саме ці особи є законодавчо визначеним засобом реалізації дітьми з інвалідністю їх адміністративної дієздатності та несуть відповідальність за наслідки їхньої діяльності.

Таким чином, поняття адміністративно-правового статусу дитини з інвалідністю можна визначити як коло врегульованих нормами адміністративного права ознак і властивостей, які надають їй статус спеціального суб'єкта адміністративних правовідносин, наділений сукупністю як основних, так і додаткових прав, свобод, гарантій та обов'язків порівняно з іншими дітьми та забезпечують його реалізацію у відносинах із суб'єктами владних повноважень.

Висновки. Права дитини з інвалідністю існують у різних сферах і площинах правовідносин: «людина – людина», «дитина – батьки». Для визначення та реалізації адміністративно-правового статусу дитини з інвалідністю важливого значення набувають права у відносинах «дитина – влада». Така модель правових відносин співвідносить наявність певного права у дитини з інвалідністю з відповідним обов'язком держави забезпечити захист і можливість реалізації такого права.

Права таких суб'єктів адміністративно-правових відносин не можуть бути безмежними, аби не допустити порушення прав та інтересів інших учасників. Їхнє коло, обсяг і способи реалізації визначено на рівні законодавства, де також передбачено ряд обов'язків, які є складовим елементом адміністративно-правового статусу.

Наявність гарантованих державою прав та інтересів не є запорукою їх дотримання, саме тому до структури адміністративно-правового статусу дитини з інвалідністю включається можливість вимагання у примусовому порядку виконання таких прав та інтересів, щоб право не залишилося простою декларацією.

Тож визначення та конкретизація поняття «адміністративно-правовий статус дітей з інвалід-

ністю» забезпечить усвідомлення його специфіки у практичній діяльності при здійсненні адміністративно-правової охорони прав дітей з інвалідністю, а детальна характеристика його елементів і шляхів набуття і реалізації дасть змогу вплинути на формування повноважень державних органів, покликаних реалізувати державну політику у сфері соціального захисту населення.

Література

1. Синегубов О.В. Правовий статус дитини як учасника особистих немайнових прав. *Форум права*. 2013. № 1. С. 900–907.
2. Єрмілова М.Г. Особливості правового статусу дитини з обмеженими можливостями в Україні: теоретико-правові дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. 2012. 20 с.
3. Костенко Я.В. Правовий статус дитини в національному законодавстві. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 1. С. 55–60. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2018/14.pdf.
4. Крестовська Н.М. Ювенальний правовий статус. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії*. 2009. Т. 8. С. 278–284. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/3820>.
5. Паровишник О.В. Адміністративно-правовий статус інваліда. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. Вип. 27. Т. 2. 2014. С. 169–173.
6. Бояринцева М.А. Адміністративно-правовий статус громадянина України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ, 2005. 20 с.
7. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#top>.
8. Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю : Закон України від 16 листопада 2000 р. № 2109-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-14/conv#top>.
9. Інвалідність та суспільство : навчально-методичний посібник / за заг. ред. Байди Л.Ю., Красюкової-Еннс О.В. Київ, 2012. 216 с. URL: http://ud.org.ua/images/pdf/Invalidnist_ta_suspilstvo.pdf.
10. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 21 березня 1991 р. № 875-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#top>.
11. Права людини в Україні – 2013. Доповідь правозахисних організацій / за ред. Є.Ю. Захарова ; Українська Гельсінська спілка з прав людини. Харків : Права людини, 2014. 456 с. URL: <http://khp.org/files/docs/1398017277.pdf>.
12. Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності : постанова Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2009 р. № 1317. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1317-2009-%D0%BF#n109>.
13. Паровишник О.В. Адміністративно-правове регулювання в сфері забезпечення прав інвалідів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2017. 231 с.

References

1. Syniehubov, O.V. (2013) Pravovyi status dytyny yak uchashnyka osobystykh nemainovykh prav. *Forum prava*. [Legal status of the child as a participant in personal non-property rights]. *Law Forum*, № 1, 900–907. [in Ukrainian].
2. Yermilova, M.H. (2012) Osoblyvosti pravovoho statusu dytyny z obmezhenyimi mozhlyvostyamy v Ukraini: teoretyko-pravovi doslidzhennia [Peculiarities of the legal status of a child with disabilities in Ukraine: theoretical and legal research]. Extended abstract of candidate's thesis. [in Ukrainian].
3. Kostenko, Ya.V. (2018) Pravovyi status dytyny v natsionalnomu zakonodavstvi. *Aktualni problemy vitchyzniansoi yurysprudentsii* [Legal status of a child in the national legislation] *Actual problems of domestic jurisprudence*, № 1, 55–60. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2018/14.pdf. [in Ukrainian].
4. Krestovska N.M. (2009) Yuvenalniyi pravovyi status. *Naukovi pratsi Odeskoi natsionalnoi yurydychnoi akademii* [Juvenile legal status]. *Scientific works of the Odessa National Law Academy*, V. 8, 278–284. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/3820> [in Ukrainian].
5. Parovyshnyk, O.V. (2014) Administratyvno-pravovyi status invalida. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya Pravo*. Vyp. 27 [Administrative and legal status of a disabled person.] *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Law Series*. Issue 27. Vol. 2, 169–173. [in Ukrainian].
6. Boiaryntseva, M.A. (2005) Administratyvno-pravovyi status hromadianyna Ukrainy [Administrative and legal status of a citizen of Ukraine]. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv. [in Ukrainian].
7. Pro okhoronu dytynstva: Zakon Ukrainy vid 26.04.2001 [On the protection of childhood: Law of Ukraine on 26.04.2001], № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> [in Ukrainian].

8. Pro derzhavnu sotsialnu dopomohu osobam z invalidnistiu z dytynstva ta ditiam z invalidnistiu: Zakon Ukrainy vid 16.11.2000 [On state social assistance to persons with disabilities from childhood and children with disabilities: Law of Ukraine on 16.11.2000], № 2109-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-14/conv> [in Ukrainian].
9. Invalidnist ta suspilstvo: navchalno-metodychnyi posibnyk (2012). [Disability and society: a textbook]. L.Iu. Baida, O.V. Krasnyukova-Enns (Ed.). Kyiv. URL: http://ud.org.ua/images/pdf/Invalidnist_ta_suspilstvo.pdf [in Ukrainian].
10. Pro osnovy sotsialnoi zakhyschenosti osib z invalidnistiu v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 21.03.1991 [On the basics of social protection of persons with disabilities in Ukraine: Law of Ukraine on 21.03.1991], № 875-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#top> [in Ukrainian].
11. Prava liudyny v Ukraini 2013. Dopovid pravozakhysnykh orhanizatsii. Ukrainaska Helsinska spilka z prav liudyny. (2014) [Human rights in Ukraine 2013. Report of human rights organizations]. E.Yu. Zakharov (Ed.). Ukrainian Helsinki Human Rights Union. Kharkiv. URL: <http://khpg.org/files/docs/1398017277.pdf>. [in Ukrainian].
12. Polozhennia pro poriadok, umovy ta kryterii vstanovlennia invalidnosti: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.12.2009 [Regulations on the procedure, conditions and criteria for establishing disability: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on December 3, 2009]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1317-2009-%D0%BF#n109> [in Ukrainian].
13. Parovishnik, O.V. (2007) [Administrative and legal regulation in the field of ensuring the rights of persons with disabilities] National University of Law named after Yaroslav Mudryi. Kharkiv. Extended abstract of candidate's thesis [in Ukrainian].